

**แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
บุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี**
**Guidelines for the conservation of forest resources and wildlife
In the Buntharik-Yotmon Wildlife Sanctuary, Ubon Ratchathani Province**

อศนัย นิลพุดชา* ไพศาล พากเพียร รัตน์ ปัญญาภา
Chaloemphon Kitkhana*, Paisan Phakphian, Rattana Panyapa
นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*
Master of Arts Social Science for Development, Ubon Ratchathani Rajabhat University
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี²
Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี³
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asanai.68@hotmail.com

Received: July 15, 2025

Revised: August 29, 2025

Accepted: October 1, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จำนวน 200 ราย โดยใช้สูตรการคำนวณของ Krejcie and Morgan และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน พบว่า ควรกำหนดพื้นที่ในการส่งเสริมพืชเกษตร หรือพืชเศรษฐกิจที่ติดกับป่าอนุรักษ์ ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และสัตว์ป่า หน่วยงานของรัฐควรต้องบูรณาการร่วมกันแก้ไขปัญหา ประสานการทำงานระหว่าง สปป. ลาว ร่วมประชุม ทำความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ประชาสัมพันธ์และชี้ให้เห็นถึงผลเสียที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่มที่ไม่หวังดี สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร และการป้องกันรักษาทรัพยากร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการแจ้งเตือน รณรงค์การงดใช้สารเคมี ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน สวัสดิการทั้งตนเองและครอบครัว เพื่อให้ผู้พิทักษ์ป่าได้ทำงานพิทักษ์ป่าได้อย่างเต็มที่

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การมีส่วนร่วม

Abstract

This study, entitled An Analysis of the Saw U Performance of Cherd Chin in the Style of Khru Chaluay Jiyajan, aimed 1) to analyze the melodic progression of the Saw U performance of Cherd Chin in the style of Khru Chaluay Jiyajan, and 2) to examine the musical characteristics and special techniques employed in this performance style. A qualitative research methodology was adopted. Data were collected through document review, related research studies, interviews, and musical analysis focusing on musical characteristics, rhythm, scale systems, melodic progression, and special performance techniques. The case study involved Khru Nattawit Jiyajan.

The findings revealed that Khru Chaluay Jiyajan received musical transmission from Phra San Pleng Sarueng (Bua Kamonwatin) and subsequently passed on this musical lineage to his nephew and students within his pedagogical tradition. The tonal systems identified in the Saw U performance include the upper phiang-or mode and the lower phiang-or mode, with melodic progressions corresponding closely to the khong wong patterns. The performance incorporates various melodic idioms, including ornamental passages with pitch leaps, finger-pattern sequencing, the use of klon fak phrases, sustained tones, repeated phrases and sentences, and distinctive special melodic formulas that constitute the stylistic identity of this tradition. The special performance techniques observed include string pressing using the finger pad alternated with fingertip pressure, finger flicking, bow flicking, phrom pra, phrom pit, and phrom poet techniques, string sliding, finger rolling, pitch blending, vocal-like ornamentation (uean), vibrato (khayee), circular bowing (si khong), and double-bow techniques (lak khan chak or second bowing). These characteristics contribute to a soft and continuous tonal quality, cohesive melodic phrasing, enhanced performer agility, and a distinctive performance style characterized by an energetic, vigorous, and lively rhythmic expression.

Keywords: Forest and Wildlife Conservation, Wildlife Sanctuaries, Participation

บทนำ

พระราชกฤษฎีกา กำหนดบริเวณที่ดินป่าห้วยยอดม่น และป่าบุณฑริก ในท้องที่ตำบลช่องเม็ก ตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร ตำบลคอแลน ตำบลโพนงาม ตำบลห้วยข่า อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พ.ศ. 2552 ได้ประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าบุณฑริก และป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยยอดม่นเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดม่น เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2552 โดยประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 126 ตอน 87ก ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2552 เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ลำดับที่ 58 ของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัย และรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่า สภาพธรรมชาติและระบบนิเวศซึ่งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดม่นมีพื้นที่มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ และมีความหลากหลายของระบบนิเวศ ทั้งป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง และทุ่งหญ้า ทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้พะยุง ไม้ประดู่ ไม้ยางนา ไม้แดง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้กระบก ไม้มะพอก เป็นต้น มีทรัพยากรสัตว์ป่าที่สำคัญ ได้แก่ ช้างป่า เก้ง นกยูงไทย หมูป่า เลียงผา หมีหมา กระเจงกนา ใน กระต่ายป่า ไก่ฟ้าพญาลอ ไก่ป่า และสัตว์ปีกจำพวกนกกว่า 100 ชนิด

กว่า 20 ปีที่ผ่านมาได้มีการเพิ่มจำนวนประชากรและขยายตัวของชุมชนและอยู่ติดแนวป่าอนุรักษ์ จำนวน 16 หมู่บ้าน ส่งผลให้เกิดความต้องการในปัจจัยในการผลิตเพื่อการดำรงชีวิต เพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านเกษตรกรรม ด้านการพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจึงกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่าให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 ให้มีการสำรวจพื้นที่ที่ราษฎรมีการครอบครองทำกินหรืออยู่อาศัยในเขตป่า และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์ และตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2561 รวมถึงพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า พ.ศ. 2562 บทเฉพาะกาล มาตรา 121 วรรคหนึ่งบัญญัติให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแต่ละแห่งให้แล้วเสร็จภายในสองร้อย สี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับในการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย จัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดม่น การดำเนินงานตามขั้นตอนและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดิน โดยสำรวจและจัดทำแนวเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดม่น ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 16 หมู่บ้าน จำนวนแปลง 450 แปลง จำนวนราย 412 ราย พื้นที่รวมทั้งสิ้น 2,781.98 ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ที่ดินทำกินในการปลูกพืชเกษตร เช่น ทำสวนยางพารา ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวของชุมชน และความต้องการในปัจจัยในการดำรงชีวิต จะเป็นภัยคุกคามต่อความคงอยู่ของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ที่มีที่ดินทำกิน ในป่าอนุรักษ์ จะเป็นหลักประกันให้ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดม่น จะคงอยู่สืบเนื่องตลอดไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจและได้ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดม่น จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ทราบถึง สภาพปัญหาและหาแนวทางที่เหมาะสม ในการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า โดยผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการจัดการ และกำหนดแนวทางที่เหมาะสม ในการวางแผนบริหารจัดการดูแล ป้องกัน รักษา ป่าไม้และเขตอนุรักษ์ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงระบบนิเวศ รวมถึงพื้นที่ป่าไม้ที่เปราะบาง อีกทั้งได้ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ภายในพื้นที่ศึกษา และนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นที่มีลักษณะต่าง ๆ ใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาได้ รวมถึงสามารถวางระบบแก้ไข ปัญหาการบุกรุกถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำ การใช้สารเคมีรวมถึงการส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุก ทำลายป่า (ภูมิหทัย กิตติพัฒน์กุล และคณะ, 2559) ซึ่งจะส่งผลให้ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้คงอยู่ สืบเนื่องตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ใช้วิธีศึกษาแบบผสมผสาน คือ เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

1. ประชากรและตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและใช้ประโยชน์ที่ดินทำกินเพื่อการยังชีพ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จำนวน 16 หมู่บ้าน จำนวนราย 412 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คำนวณหาขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ (Krejcie & Morgan, 1970) เมื่อแทนค่าในสูตรทำให้ได้ขนาดของตัวอย่าง จำนวน 200 ราย และคำนวณหาจำนวนขนาดตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างย่อยในแต่ละหมู่บ้านตามสัดส่วนเรียบร้อยแล้ว จากนั้นทำการสุ่มด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก โดยอ้างอิงบ้านเลขที่จากข้อมูลการสำรวจเบื้องต้นในแต่ละหมู่บ้าน แล้วทำการนัดหมายหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนเพื่อทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 200 ราย

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์ เป็นผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ซึ่งมีวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ทั้งสิ้น 10 คน ได้แก่ 1) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 16 ตำบลห้วยข้า 1 คน 2) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลโพนงาม 1 คน 3) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 14 ตำบลคอแลน 1 คน 4) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 1 คน 5) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10 ตำบลโนนก่อ 1 คน 6) กำนันตำบลโนนก่อ 1 คน 7) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนก่อ 1 คน 8) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลคอแลน 1 คน 9) สมาชิกชมรมรักษ์ช้างป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน 1 คน 10) เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน 1 คน

2. ขอบเขตการวิจัย

2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี โดยทำการศึกษาลักษณะทางสังคมของประชาชนในพื้นที่ควบคู่ กับการสำรวจข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนำแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า มาใช้ในการวิจัย

2.2 ขอบเขตด้านประชากร เป็นประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
บุณฑริก-ยอดมน จำนวน 16 หมู่บ้าน จำนวน 412 ราย พื้นที่รวมทั้งสิ้น 2,781.98 ไร่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3.1 แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
ของประชาชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
ของประชาชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วม
ในการวางแผน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และ
4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของ
ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

3.2 แบบสัมภาษณ์ แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
บุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ฐานะในการเป็นผู้นำชุมชน/ส่วนราชการ ท่านมีแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนที่ 3 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกระแสการอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

4.1 แบบสอบถาม

4.1.1 นำแบบสอบถามที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
โดยคำนวณหาค่า IOC โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 เป็นต้นไป ถือเป็นข้อที่นำไปใช้ได้ แบบสอบถาม
ที่ได้จากการปรับปรุงแก้ไขของผู้เชี่ยวชาญเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแล้วไปทดลอง
ใช้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .92 และสามารถ
นำไปเก็บข้อมูลจริงกับประชากรกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านเป้าหมาย จำนวน 200 ราย

4.1.2 ผู้วิจัยวางแผนการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4.1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์
ข้อมูลโดยวิธีทางสถิติ

4.2 แบบสัมภาษณ์

4.2.1 แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่รวมทั้งข้อเสนอแนะกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ราย

4.2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และจดบันทึกด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติบรรยาย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี 4 ด้านด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยซึ่งมี 5 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชน ที่ใช้ประโยชน์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ และสัตว์ป่า นั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี

1.1 ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 58.00 อายุระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 40.00 สถานภาพการสมรส/อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 72.50 การศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ปีที่ 6 ร้อยละ 58.00 สมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน เป็นร้อยละ 52.00 ภูมิลำเนาเดิม เป็นคนในท้องถิ่นนี้มาแต่กำเนิด ร้อยละ 73.50 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ มากกว่า 40 ปี ร้อยละ 33.00 อาชีพหลักครัวเรือน เกษตรกรรม ร้อยละ 74.00 รายได้ของครัวเรือนของท่านในรอบปีที่ผ่านมา โดยประมาณ (บาท/ปี) ต่ำกว่า 108,000 บาท ร้อยละ 44.00 ตำแหน่งทางสังคมในชุมชน ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 61.21 สมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ร้อยละ 14.69 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ส่วนใหญ่รับรู้จากการเข้าร่วมประชุม/ ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ร้อยละ 20.94 การได้รับประโยชน์จากพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี หรือไม่ ส่วนใหญ่ใช้เนื้อไม้เพื่อทำรั้วทำคอกเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 14.50 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ผืนดินตามโครงการแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎรในเขตป่าอนุรักษ์

ตามมาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า บუნทริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่ ใช้พื้นที่ทำปศุสัตว์ (เลี้ยงวัว เลี้ยงกระบือ และอื่น ๆ) ร้อยละ 20.60

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุนทริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุนทริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุนทริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.54	.88	มาก
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.67	1.04	มาก
3.	ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.49	.99	ปานกลาง
4.	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.34	.98	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม		3.51	.97	มาก

เมื่อพิจารณารายด้านสรุปได้ดังนี้

1.2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ร่วมประชุมเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า รองลงมา คือ ร่วมกำหนดกติกาการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ เช่น การเก็บหาของป่า และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ร่วมวิเคราะห์ศึกษา ปัญหา สาเหตุ ทำลายทรัพยากร ป่าไม้ และสัตว์ป่า

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน				
1.1	ร่วมวิเคราะห์ศึกษา ปัญหา สาเหตุ ทำลายทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า	3.45	.92	มาก
1.2	ร่วมประชุมเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและให้ข้อมูล ต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า	3.63	.85	มาก
1.3	เสนอความต้องการจัดการ และแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ และสัตว์ป่า	3.56	.84	มาก
1.4	ร่วมกำหนดกติกาการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ เช่น การเก็บหาของป่า	3.58	.82	มาก
1.5	เข้าร่วมการกำหนดวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า	3.50	.98	มาก
เฉลี่ยรวม		3.54	.88	มาก

1.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า รองลงมา คือ ร่วมกิจกรรมปลูกป่า หรือบำรุงรักษาต้นไม้ในพื้นที่ และโดยรอบ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ร่วมปฏิบัติงานลาดตระเวน การลักลอบตัดไม้และล่าสัตว์ป่า

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ				
2.1	เข้าร่วมปฏิบัติงานลาดตระเวนการลักลอบตัดไม้และ ล่าสัตว์ป่า	2.87	1.09	ปานกลาง
2.2	ร่วมรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า	3.66	.99	มาก
2.3	ร่วมเป็นอาสาสมัครต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า	3.60	1.14	มาก
2.4	ร่วมกิจกรรมอบรมพัฒนาความรู้ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า	3.80	1.03	มาก

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2.5	ร่วมกิจกรรมปลูกป่า หรือบำรุงรักษาต้นไม้ในพื้นที่ และโดยรอบ	3.89	.95	มาก
2.6	เข้าร่วมกิจกรรมการทำโปงเทียม และปลูกพืชอาหารสัตว์ป่า	3.72	1.17	มาก
2.7	ให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า	3.98	.88	มาก
2.8	มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า	3.80	.98	มาก
2.9	มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกัน ไฟป่า และทำผ่ายชะลอน้ำ	3.68	1.12	มาก
เฉลี่ยรวม		3.67	1.04	มาก

1.2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นำผลผลิต จากป่า ในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการบริโภคในครัวเรือน (เห็ด หน่อไม้) รองลงมา คือ ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่ดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นำผลผลิตจากป่าในพื้นที่ ผ่อนผันฯ มาใช้ประโยชน์ในการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์				
3.1	ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่ดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า	3.60	.87	มาก
3.2	นำผลผลิตจากป่า ในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการบริโภคในครัวเรือน (เห็ด, หน่อไม้)	3.93	.79	มาก
3.3	นำผลผลิตจากป่าไม้ในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการค้า หรือ จำหน่าย	3.43	1.14	ปานกลาง
3.4	นำผลผลิตจากป่า ในพื้นที่ผ่อนผันฯ มาใช้ประโยชน์ในการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้	3.25	1.07	ปานกลาง
3.5	นำผลผลิตจากพื้นที่ผ่อนผัน มาใช้ประโยชน์ในการสร้างรายได้	3.26	1.09	ปานกลาง
	เฉลี่ยรวม	3.49	.99	ปานกลาง

1.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่วนร่วมในการทบทวนแนวทางการปฏิบัติให้ตรงกับความต้องการของประชาชน รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานตามกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ร่วมในการประเมินผลดำเนินงานตามกิจกรรมด้านการอนุรักษ์

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล				
4.1	มีส่วนร่วมในการกำกับ ควบคุม การดำเนินงานตามกิจกรรมด้านการอนุรักษ์	3.30	1.01	ปานกลาง
4.2	มีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานตามกิจกรรมด้านการอนุรักษ์	3.37	1.00	ปานกลาง
4.3	มีส่วนร่วมในการประเมินผลดำเนินงานตามกิจกรรมด้านการอนุรักษ์	3.28	.97	ปานกลาง
4.4	ส่วนร่วมในการทบทวนแนวทางการปฏิบัติให้ตรงกับความต้องการของประชาชน	3.42	.93	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม		3.34	.98	ปานกลาง

2. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี

2.1 ปัญหา อุปสรรคต่อแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ช้างป่ามาทำลายสิ่งปลูกสร้าง สิ่งของและพืชทางการเกษตรได้รับความเสียหายอย่างมาก ที่อยู่อาศัยของประชาชน การเผาป่า ไฟป่าหน้าแล้ง การดูแล ของเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึงทำให้ชาว สวนยางไม่กล้าเข้าไปกรีดยางตอนกลางคืน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า สิ่งเหล่านี้ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง นโยบายของรัฐ ในการพัฒนาประเทศยังไม่สมดุล ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ชุมชนยังมีการว่างงาน และมีราย ได้ต่ำ ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง แนวเขตติด สปป. ลาว ที่มีช่องทางธรรมชาติสามารถข้ามไปหากันได้ ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีสภาพบังคับ ยังมีความแตกต่างกัน กลุ่มบุคคลที่ไม่หวังดี และกลุ่มคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งมีอยู่น้อย แต่การกระทำส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวม การเกิดปัญหาไฟป่าในพื้นที่ การใช้สารเคมีในพื้นที่เกษตรบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ ส่งผลกระทบต่อชุมชนและทรัพยากร ปัญหาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินจากช้างป่าออกพื้นที่อนุรักษ์ การขับเคลื่อนด้านงบประมาณในการบริหารจัดการขาดความต่อเนื่อง ขาดเทคโนโลยีในการป้องกันปัญหาช้างป่า ออกนอกพื้นที่ และการป้องกันไฟป่า ปัญหาไฟป่าข้ามแดน ไทย-สปป. ลาว การใช้สารเคมีในพื้นที่เกษตรที่อยู่แหล่งต้นน้ำลำธาร การเผาป่า

2.2 ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า บუნทริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันไฟฟ้าและวิธีการดับไฟเมื่อเกิดไฟป่า จัดอบรม ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับ ทรัพยากรป่าไม้และการหารายได้จากการเก็บของป่า เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับประชาชนได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง ควรกำหนดพื้นที่ ที่เหมาะสมในการส่งเสริมพืชเกษตร หรือพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ ที่ติดกับป่าอนุรักษ์ ควรส่งเสริมพืชเกษตรที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติ และ สัตว์ป่า หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องบูรณาการลงมาแก้ไขปัญหาร่วมกัน ประสานการทำงานร่วมกัน ระหว่าง สปป. ลาว มีการประชุมพูดคุยทำความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์และชี้ให้เห็นถึงผลเสียที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่มที่ไม่หวังดี ให้ภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร การใช้ทรัพยากร และการป้องกันรักษาทรัพยากร ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการแจ้งเตือน และการจัดการช้างป่าออกนอกพื้นที่ รณรงค์การงดใช้สารเคมี ให้หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน สวัสดิการทั้งตนเอง และครอบครัว ให้ผู้พิทักษ์ป่าได้ทำงานพิทักษ์ป่าได้อย่างเต็มที่ต่อไป

2.3 แนวทางในทางการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า บუნทริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การใช้ทรัพยากรและพึ่งพิงธรรมชาติเพื่อการยังชีพ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปลูกสร้างสิ่งใหม่มาทดแทน เช่น ปลูกต้นไม้ ไม่เผาป่า ไม่ล่าสัตว์ จัดทำแผนการจัดการช้างป่า ออกนอกพื้นที่อนุรักษ์เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยอนุรักษ์ เช่น การร่วมประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการช้างป่าออกนอกพื้นที่อนุรักษ์ ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหา นำเสนอปัญหา และอุปสรรค และความต้องการของชุมชน ในที่ประชุมเพื่อสะท้อนความต้องการของพื้นที่ และจะได้แก้ไขปัญหาลูกจุด ประชาสัมพันธ์ ให้ชุมชนทราบและปฏิบัติ ให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแบบยั่งยืน การรักษาความสะอาดบริเวณน้ำตกห้วยทรายใหญ่ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงาน จัดขึ้น โดยมีข้อกำหนดว่าเก็บเห็ดให้เหลือเชื้อเห็ดไว้ในป่า การปลูกฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมทำกิจกรรมวันสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันรักต้นไม้ประจำปีของชาติ การสงวนทรัพยากรให้ชุมชนท้องถิ่นเพื่อการยังชีพก่อน และไม่ใช้ทรัพยากรมากเกินไป ส่งเสริมสนับสนุนชุมชนรอบแนวป่าอนุรักษ์ ให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ หวงแหนทรัพยากรท้องถิ่น รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้เกิดประโยชน์เพื่อการยังชีพอย่างสูงสุด กระแสการอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ปัจจุบันมีการตื่นตัวมาก อาจเกิดจากปัญหาการเกิดภัยธรรมชาติ ที่รุนแรงมากขึ้น เช่น อากาศร้อน ไฟป่า น้ำท่วม และแห้งแล้ง เป็นต้น การช่วยกันดูแลช้างป่า ไม่ทำร้ายช้างป่าที่ออกนอกพื้นที่อนุรักษ์ รณรงค์ป้องกันไฟป่าเพื่อลดหมอกควัน และค่า Pm 2.5 เพราะทุกคนได้รับผลกระทบ และทุกคนต้องช่วยกันแก้ไขป้องกัน โดยเฉพาะช้างป่า ที่อาศัยอยู่ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า บუნทริก-ยอดมน จำนวน กว่า 40 ตัว การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งที่อยู่ แหล่งอาหาร รวมถึงการป้องกันภัย ที่เกิดจากช้างป่าทำลายทรัพย์สินและพืชเกษตรของชุมชน มีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนการพัฒนา การป้องกันช้างป่า การใช้ประโยชน์จากน้ำตกห้วยทรายใหญ่ รวมถึงการป้องกันภัยที่เกิดจากช้างป่าทำลายทรัพย์สินและพืชเกษตรของชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมชมรมอนุรักษ์ช้างป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า บუნทริก-ยอดมน และเป็นอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ร่วมพิจารณาการช่วยเหลือเยียวยา ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่า เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ช้างป่า ที่มีการทำกิจกรรมจิตอาสาอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อภิชาติ แสงประดับ, 2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบุรี จังหวัดระนอง พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนร่วม มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลานานย่อมที่จะเห็นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งด้านการมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากการให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ร่วมกิจกรรมปลูกป่า หรือบำรุงรักษาต้นไม้ในพื้นที่ และโดยรอบ ร่วมปฏิบัติงานลาดตระเวนการลักลอบตัดไม้และล่าสัตว์ป่า ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ (วงศ์ปกรณ์ ธาราสุข, 2556) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านทางสายในการจัดการป่าชายเลน ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับรองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ร่วมกำหนดกติกาการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ เช่น การเก็บหาของป่า ร่วมวิเคราะห์ศึกษา ปัญหา สาเหตุ ทำลายทรัพยากร ป่าไม้ และสัตว์ป่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิราวุธ รักร่วม, 2557) ที่พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการพื้นที่ป่าบ้านแม่อุ้มอง ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การเริ่มโครงการ เช่น การประชุมวางแผน การเสนอข้อคิดเห็น การกำหนดแผนงาน การจัดตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงาน ในแต่ละฝ่าย การสนับสนุนงบประมาณ การร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ป่าของหมู่บ้านการร่วมประเมินผลและติดตามผล การนำปัญหามาวิเคราะห์และร่วมหาทางแก้ไข และมีการทำกิจกรรม การจัดการพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานภายนอก ทั้งหน่วยงานราชการและเอกชนมาอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์นั้น มีการนำผลผลิตจากป่าในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการบริโภคในครัวเรือน (เห็ด หน่อไม้) ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่ดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า และนำผลผลิตจากป่าในพื้นที่ ผ่อนผันฯ มาใช้ประโยชน์ในการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ ดังเช่นงานวิจัยของ (ชัยพิชิต สอนสมนึก, 2557) ผลการวิจัยพบว่า การได้รับประโยชน์จากการใช้พื้นที่รอบบริเวณอุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ ได้รับประโยชน์จากการเก็บหาของป่า อาหารและยาเพื่อใช้เองหรือจำหน่าย เป็นแหล่งน้ำจากป่ามาใช้อุปโภคบริโภค ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ประชาชนมีส่วนร่วมในการทบทวนแนวทางการปฏิบัติให้ตรงกับความต้องการของประชาชน ติดตามผลการดำเนินงานตามกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ และประเมินผลดำเนินงานตามกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลแต่ละด้าน จากการวิจัยครั้งนี้เห็นควรต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องแก่ประชาชนเพื่อเพิ่มทักษะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ (ศิริพร ชูประเสริฐ, 2559) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต ที่พบว่า

มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมและพัฒนา โดยการนำเอาความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและกระบวนการคิดวิเคราะห์ รวมถึงการบริหารงานให้แก่ประชาชนในชุมชนเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านร่วมศึกษาปัญหาวางแผน ด้านปฏิบัติการ และด้านติดตามและประเมินผล ซึ่งทั้งนี้จะต้องมีการเข้ามาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะให้เกิดแรงจูงใจแก่ประชาชน เพื่อที่จะให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ให้ได้มากที่สุดและเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ควรกำหนดพื้นที่ ที่เหมาะสมในการส่งเสริมพืชเกษตร หรือพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ ที่ติดกับป่าอนุรักษ์ ควรส่งเสริมพืชเกษตรที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติ และสัตว์ป่า หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องบูรณาการลงมาแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ประสานการทำงานร่วมกัน ระหว่าง สปป. ลาว มีการประชุมพูดคุยทำความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์และชี้ให้เห็นถึงผลเสียที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่ม ที่ไม่หวังดี ให้ภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร การใช้ทรัพยากร และการป้องกัน รักษาทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุขชี คำวนณศิลป์, 2560) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะ ควรส่งเสริม ให้เยาวชนมีจิตสำนึกและรู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้อุทยานฯ สะอาด น่าอยู่อย่างยั่งยืน และประชาชนรู้คุณค่าประโยชน์ ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ทุกคน มีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ฯ ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการแจ้งเตือน และการจัดการช้างป่าออกนอกพื้นที่ รณรงค์การงดใช้สารเคมี ให้นกมาช่วยจับยุงยุงยุง ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน สวัสดิการทั้งตนเอง และครอบครัว ให้ผู้พิทักษ์ป่าได้ทำงาน พืชรักษาได้อย่างเต็มที่ ต่อไป ดังเช่นงานวิจัยของ (ศิริพร ชูประเสริฐ, 2559) ที่พบว่า ข้อเสนอแนะจากผล การศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องมีการกระตุ้นพฤติกรรมทางด้าน จิตสำนึกของประชาชนในพื้นที่ โดยจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมจิตอาสาส่วนร่วมกัน และหน่วยงาน ภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มโครงการจนกระทั่งเสร็จสิ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรมีการจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขต อุทยานแห่งชาติเพื่อเพิ่มช่องทางในการเผยแพร่และรับรู้ข่าวสาร โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานใน ท้องถิ่นร่วมกันประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ออกเผยแพร่ข่าวสารอย่างทั่วถึงอย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า บุณฑริก-ยอดมน จังหวัดอุบลราชธานี ร่วมบริจาคเงินสิ่งของ และร่วมได้รับประโยชน์จากการใช้พื้นที่เพื่อเป็น แหล่งพันธุ์ไม้ใช้สอย และพืชอาหารในการเลี้ยงสัตว์

1.3 ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้กับประชาชน อาสาสมัคร และผู้นำชุมชน เพื่อปลูกฝังชุมชนให้ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผ่านการอบรมของเจ้าหน้าที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.2 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชนที่ร่วมกับหน่วยงานรัฐ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

เอกสารอ้างอิง

- จิราวุธ ริกักร่วม. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่ป่าบ้านแม่ฮ่องมอ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ชัยพิชิต สอนสมนึก. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 10 (อุดรธานี). (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- ภูมิหทัย กิตติพัฒนกุล และคณะ. (2559). แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 6(3), 67-81.
- วงศ์ปกรณ์ ธาราสุข. (2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านทางสายในการจัดการป่าชายเลน ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- ศิริพร ชูประสูตร. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษา: เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- สุขชี คำนวนศิลป์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติไทร่มเย็น อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต).
- อภิชาติ แสงประดับ. (2558). การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบุรี จังหวัดระนอง. (การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.